

Wstęp od redaktora wydania polskiego

Przedstawiamy polskiemu Czytelnikowi w ramach serii „Współczesna Polityka Społeczna” tłumaczenie kolejnej, już 15, ważnej książki „*Towards a Social Investment Welfare State – Ideas, Policies and Challenges*” pod redakcją Nathalie Morel, Bruno Palier’a, Joakim’a Palme, która została wydana w oryginale przez University of Bristol w 2012 roku. Inspiracją do podjęcia się tłumaczenia tej książki była dyskusja, którą miałem okazję prowadzić na początku września 2012 roku z prof. Joakimem Palme w tygodniku „Polityka” na temat współczesnego modelu *welfare state* i przyszłości polityki społecznej¹. Interesujące argumenty prezentowane przez prof. Palme na temat tworzącego się w Europie nowego paradygmatu państwa opiekuńczego, zachęciły nas do pozyskania licencji i przetłumaczenia tej inspirującej książki, którą zdecydowaliśmy się wydać w języku polskim pod uproszczonym tytułem „Polityka społeczna jako inwestycja”. Treść tej publikacji powinna zainteresować środowiska naukowe związane z polityką publiczną, ale nie tylko – także decydentów politycznych i urzędników, którzy pracują na szczeblu centralnym lub samorządowym w instytucjach polityki społecznej, głównie ze względu na fakt, że z różnych koncepcji polityki społecznej w Europie, prezentowana perspektywa pokazuje nowy, obiecujący kierunek myślenia. Książka jest ważna z przynajmniej kilku innych powodów.

Po pierwsze, jak twierdzą autorzy publikacji, po okresie tradycyjnego, pasywnego państwa opiekuńczego, które charakteryzowało powojenny model polityki społecznej, a następnie dominacji paradygmatu neoliberalnego, w większości państw europejskich, od co najmniej dwóch dekad, tworzy się na naszych oczach nowa koncepcja *welfare state*, którą autorzy nazywają perspektywą inwestycyjną. W koncepcji tej przyjmuje się jako jedno z głównych

¹ Debata odbyła się w Warszawie w Tygodniku „Polityka” 6 września 2012 roku a moderatorem dyskusji był redaktor Jacek Żakowski. Więcej o tej debacie: <http://www.wspokorczak.eu/pl/archiwum,Czy+pa%C5%84stwo+opieku%C5%84cze+ma+przysz%C5%82o%C5%9B%C4%87%3F+Debata+z+uczestnictwem+Prorektora+WSP+TWP+prof+dr+hab+Miros%C5%82awa+Grewi%C5%84skiego,rid,11523.html>

założeń produktywno-rozwojowy charakter polityki społecznej, która nie powinna być traktowana jako koszt i wydatek, ale jako inwestycja, która się zwraca w perspektywie długofalowej. Polityka społeczna przyczynia się tutaj do inwestowania w kapitał ludzki, społeczny, a także kulturowy i kreatywny, niezbędny dla rozwoju społeczno-gospodarczego i dla wzrostu jakości życia i ogólnego dobrostanu społecznego. Jak twierdzą autorzy publikacji perspektywę inwestycyjnej polityki społecznej realizuje już co najmniej kilka państw członkowskich UE (państwa skandynawskie), kolejnych kilka podąża drogą ku modelowi inwestycyjnego (Holandia, Wielka Brytania), ale co ciekawe podejście to jest silnie popierane przez instytucje Unii Europejskiej, które widzą w tej koncepcji szansę na skuteczną realizację europejskich strategii społecznych (np. Europejska Strategia Zatrudnienia, Strategia Lizbońska, Strategia Europa 2020).

Po drugie, perspektywa inwestycyjnej polityki społecznej mocno wiąże się z paradygmatem aktywizacji i jego różnorodnymi odcieniami. Aktywizacja ludzi w kontekście prowadzonej polityki rynku pracy, integracji społecznej czy szerzej inkluzji i spójności społecznej jest niezwykle istotna w tej perspektywie, która próbuje łączyć różnorodne doświadczenia skandynawskiego *flexicurity* z bardziej neoliberalnym podejściem anglosaskim (m.in. Trzecia Droga) i aktywną polityką społeczną promowaną przez UE. Aktywna polityka społeczna jest tu realizowana poprzez rozbudowane usługi integracji i reintegracji społeczno-zawodowej połączone z zabezpieczeniem dochodu. Rozwinięte usługi społeczne mają za zadanie przyczyniać się do budowania potencjału ludzkiego w kontekście kształtowania kapitału ludzkiego i społecznego. W tym kontekście bardzo ważna jest w podejściu inwestycyjnym próba pogodzenia celów społecznych i ekonomicznych. Celem polityki inwestycyjnej jest m.in. poszerzenie liczby przyszłych podatników, ale przy tworzeniu miejsc pracy wysokiej jakości a nie jakiegokolwiek pracy. Bez wydajności przyszłych podatników i bez miejsc pracy wysokiej jakości niemożliwe będzie w najbliższej przyszłości zrównoważenie społeczno-ekonomiczne nowoczesnego państwa opiekuńczego, szczególnie przy takich trendach demograficznych jakie obserwujemy obecnie w Europie.

Po trzecie, jak piszą autorzy książki, inwestycyjna polityka społeczna wspiera strategię godzenia ról społeczno-zawodowych kobiet i mężczyzn i zakłada wysokie nakłady na realizację polityki rodzinnej i edukacyjnej. Zasadnicze znaczenie mają tutaj rozwinięte usługi instytucjonalne i środowiskowe opieki nad dziećmi, rozbudowane systemy urlopów rodzicielskich, znaczące bodźce umożliwiające rodzinom realizację odpowiedniego poziomu dietności. Celem polityki społecznej staje się zapewnienie „aktywnych zabezpieczeń socjalnych” i równych szans od najwcześniejszych etapów życia, w tym odpowiedzialnej edukacji wczesnego dzieciństwa, gdzie zdolności kognitywne

dzieci są najwyższe. Edukacja w koncepcji inwestycyjnej polityki społecznej pełni zresztą zasadniczą rolę, gdyż stanowi najlepszą strategię prewencji i profilaktyki społecznej. Generalnie podejście inwestycyjne zakłada wyprzedzające, preaktywne podejście do problemów społecznych, gdzie niezwykle istotna jest jakość usług i poszukiwanie innowacji².

Po czwarte, polityka inwestycji społecznych wymusza zmianę myślenia o polityce społecznej jako tradycyjnej formie bieżącej redystrybucji środków finansowych na cele społeczne. Najważniejszym zadaniem państwa opiekuńczego nie jest tylko i wyłącznie rozwiązanie doraźnych problemów społecznych, ale przyszłościowe widzenie wyzwań i kwestii socjalnych, także w kontekście następnych pokoleń. Zmienia ona podejście do obywatelstwa i praw socjalnych oraz obowiązków obywateli, w inny sposób postrzega zarządzanie finansami publicznymi (także jako mierzenie zwrotów z nakładów na cele socjalne), w inny sposób postrzega także grupy docelowe polityki społecznej – nie jest ona adresowana tylko do ubogich i wykluczonych społecznie, ale także do klasy średniej, jako kapitału produktywnego. W tym sensie inwestycyjna polityka społeczna jest zbliżona do niemieckiego modelu społecznej gospodarki rynkowej opartej na stanie średnim (*Mittelstandspolitik*), bazującym na licznej grupie podatników. W przeciwieństwie do kompensacyjnych strategii polityki społecznej opartych na składkach (system zabezpieczenia społecznego), inwestycyjna polityka społeczna bazuje na inwestycjach państwa i samorządów terytorialnych w aktywizację, politykę rodzinną i edukację.

Zagadnienia podejmowane w książce są niezwykle aktualne, także z perspektywy polskiej polityki społecznej. Po 25-letnim okresie transformacji ustrojowej i 10 letnim uczestnictwie w Unii Europejskiej nadszedł czas aby podjąć poważną dyskusję nad polskim modelem państwa opiekuńczego i koniecznymi reformami. Jest to ważny temat dla dyskursu naukowego, ale także dla praktyki społecznej. W naszym kraju w dalszym ciągu brakuje poważnych debat środowiska naukowego z decydentami politycznymi na temat modelu realizowanej polityki społecznej, koniecznych reform i zmian. Wielu ekonomistów, a także decydentów politycznych nie chce zaakceptować faktu, że polityka społeczna to nie koszt lecz inwestycja, która się zwraca w perspektywie długofalowej. Treść książki niewątpliwie pobudza intelektualnie i zmusza do refleksji, także na temat naszego dorobku w polityce społecznej. Konkluzje z tej publikacji nie napawają optymizmem, gdyż nasz kraj zaliczany jest do państw znacznie opóźnionych w kontekście traktowania polityki społecznej jako inwestycji. Najbliższa przyszłość pokaże czy w Polsce uda się dokonać istotnych zmian systemowych w kierunku inwestycyjnego modelu

² Zobacz też: M. Grewiński, A. Karwacki (red.), *Innowacyjna polityka społeczna*, WSP im. J. Korczaka, Warszawa 2015.

welfare state, czy w dalszym ciągu będziemy mieli do czynienia z reaktywną polityką, reagującą na bieżące problemy i potrzeby, bez szerszej i długookresowej wizji rozwoju.

Mamy nadzieję, że treść tej książki wyjdzie naprzeciw oczekiwaniom wielu środowisk – teoretyków i praktyków – którym zależy na rozwoju polityki społecznej w Polsce i którzy znajdą w perspektywie inwestycyjnej istotne walory do implementacji także w naszym kraju.

Mirosław GREWIŃSKI
Redaktor wydania polskiego

Warszawa, maj 2015